

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

УДК 811.11(07)

А. І. Анісімова

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

КОНЦЕПЦІЯ «LIFELONG LEARNING» В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Розглянуто основні тенденції та методи навчання, які сприяють розвитку навичок і технологій самоосвіти та самовдосконалення в рамках концепції Lifelong Learning. Показано досвід університету, який використовує концепцію Lifelong Learning на практиці.

Ключові слова: тенденції навчання, концепція Lifelong Learning, компетенції, навчальні методи та технології.

Рассмотрены основные тенденции и методы обучения, которые способствуют развитию навыков и технологий самообразования и самосовершенствования в рамках концепции Lifelong Learning. Показан опыт университета, который использует концепцию Lifelong Learning на практике.

Ключевые слова: тенденции обучения, концепция Lifelong Learning, компетенции, учебные методы и технологии.

The main tendencies and methods of education, which favour the development of skills and technologies of self-education and self-perfection within the conception of Lifelong Learning, have been discussed. Experience of the university, which implements the conception of LLL, is shown.

Key words: tendencies of education, conception of Lifelong Learning, competences, educational methods and technologies.

Сьогоднішнє суспільство, що постійно рухається вперед, зазнає змін у більшості своїх галузей. Саме з цієї причини виникає і зростає необхідність розвитку і навчання людини протягом усього її свідомого й активного життя для того, щоб вона могла зайняти провідне місце в суспільстві та досягти успіху в житті. У результаті змін, що відбуваються в суспільстві, дещо змінюються і вимоги щодо навчального процесу. Це зумовлює виникнення нової культури навчання, основою якої становлять інтерактивність, прийняття індивідуальних рішень, навчання в побуті та на робочому місці. Забезпечити успішний перехід до такого типу навчання, який був би заснований на знаннях і в той же час відповідав більшості економічних і соціальних вимог сучасного світового співтовариства, покликана концепція «Lifelong Learning» («Навчання протягом усього життя») [3].

Концепцію «Lifelong Learning» була офіційно прийнято ЮНЕСКО як генеральну стратегію в 1970 р. [9] і, як зазначають сучасні дослідники (А. Мітіна [4], О. Олейнікова [5], А. Роджерс [10]), вона вже отримала мільйони прихильників.

За твердженням А. Роджерса, даний термін означає навчання як процес, «вбудований в життя людини, а не обмежений спеціальною навчальною діяльністю в класних кімнатах» [10, с. 30]. Із цим погоджуються всі прихильники концепції

«Lifelong Learning», які наполягають на постійному характері освітнього процесу. Вони відхиляють ідею кінцевої освіти, вважаючи, що вона не відповідає вимогам сучасного світового співтовариства. Прихильники даної концепції вважають, що «вчитися ніколи не рано і ніколи не пізно». Філософія «Lifelong Learning» передбачає надання кожній особистості можливості реалізації свого потенціалу в будь-якому віці, незалежно від місця, часу чи інших обставин: на роботі, у школі, в університеті, у дитячому садку і яслах, удома і навіть у дорозі з роботи додому, із використанням можливих каналів, засобів та методів навчання [2].

Як зарубіжні [9; 10], так і вітчизняні вчені [4; 5] визнають, що освіта – це найважливіший фактор розвитку соціуму, без якого неможлива побудова нового суспільства, яке базується на знаннях. Сьогодні конкурентоспроможний фахівець змушений постійно набувати все нових компетенцій, освоювати програми перепідготовки, підвищення кваліфікації, відвідувати різноманітні тренінги та семінари, а також активно використовувати неформальні методи навчання – шляхом вилучення нового досвіду із самого життя.

Зазначимо, що основним завданням середньої школи є навчити школяра вчитися, а основним завданням вищої школи – розвинути потребу в самоосвіті та на цій основі постійно вдосконалювати й розширювати отримані знання.

Безперервний процес самоосвіти є невід’ємною частиною успішної кар’єри. Це стосується фахівців усіх галузей знань, зокрема тих, хто пов’язаний із викладанням і вивченням іноземних мов.

Мовне викладання в класичному його розумінні припускає наявність певного стандарту, якого необхідно досягти (в ідеалі – це володіння мовою на рівні носіїв мови). На цьому базується більшість традиційних, у тому числі й комунікативних, методик викладання.

Які ж особливості навчання іноземних мов? Які тенденції превалюють на сучасному етапі?

Перш за все виділяється **демократизація** навчання, тобто таке навчання, в якому не тільки приділяється увага розвитку творчого потенціалу учня, висвічується здатність обміну досвідом між учнем та викладачами, але також спрямовується весь його потенціал на розвиток навичок дискусії, обміну думками в мовному полі, що досліджується. У цьому контексті особливе місце посідає **особистісно-орієнтований підхід**, коли учень є не тільки об’єктом, але і суб’єктом навчання, залученим до процесу навчання, і відповідає за кінцевий результат. При цьому сам процес освіти і вивчення іноземної мови стає життєвою потребою.

Дуже важливим моментом у руслі навчання іноземних мов є вміння викладача стимулювати самостійну навчально-пізнавальну діяльність учня, тобто **автономізація** навчання, що передбачає підготовку фахівців, які мислять і діють самостійно.

Наступною сучасною тенденцією є **безперервність освіти**, тобто розвиток потреби й навичок самовдосконалення, постійного поповнення знаннями, уміння виділяти ті блоки знань у сучасному насиченому інформаційному просторі, якими можна легко оперувати і які можна модифікувати й трансформувати [1].

Якщо говорити про сучасні технології, що дозволяють досягати кінцевої мети, – то це перш за все інтерактивні методики (груповою робота, дискусії, дебати, рольові ігри, ділові ігри тощо) у рамках комунікативного навчання. Завдяки подібним заходам у студента розвиваються не тільки практичні навички володіння іноземною мовою, а й важливі психічні особливості і творча уява, які є невід’ємною частиною будь-якої професійної діяльності. Найперспективнішими, найцікавішими та найефективнішими з цієї точки зору є всілякі ігри, які застосовують у процесі навчання іноземних мов, тому що «ефективність ігрових методів навчання заснована на складових, спільна взаємодія яких найбільш повно відповідає функціям навчання, до яких належать пізнавальна, розвиваюча, виховна, розважальна, комунікативна, психотехнічна, релаксаційна та соціалізуюча» [6, с. 19].

Серед найперспективніших методів навчання іноземних мов можна назвати такі:

- використання автентичних матеріалів (газетних текстів, відео-аудіо записів, рекламних оголошень тощо);
- використання міжкультурних особливостей та відмінностей у рамках комунікативного навчання;
- проектна робота з текстами та іншими дидактичними матеріалами.

Хотілося б зауважити, що одним із головних, якщо не найголовнішим завданням у процесі навчання іноземних мов є розвиток комунікативної компетенції, де в рівних, підкреслимо – у рівних частках, виділяються граматичні, лексичні, дискурсивні, соціокультурні та стратегічні компетенції, що дозволяють учню за наявності мовної підготовки легко орієнтуватися в будь-якому комунікативному контексті.

Досвід Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара свідчить, що ефективне використання передових тенденцій та методів навчання на мовному факультеті спирається на сучасні технології, зокрема використання мережі Інтернет викладачами та студентами як джерела та об'єкта навчання, за допомогою бездротової мережі Wi-Fi, яка дозволяє мати постійний доступ до будь-яких автентичних матеріалів, що знаходяться в цифровому просторі «всесвітнього павутиння». Загальновизнаним є той факт, що кращим способом оволодіння іноземною мовою є безпосереднє живе спілкування з носіями мови. У наш час студенту абсолютно не обов'язково їхати до країни, мову якої він вивчає, щоб удосконалити свої навички усного та письмового мовлення, а також комунікативні здібності при спілкуванні з людьми, які мають іншу ментальність. Цілком достатньо мати комп'ютер із виходом до мережі Інтернет. Служби електронної пошти, міжнародні соціальні мережі Facebook, MySpace, ВКонтакте, сервіс мікроблогінгу Twitter, комп'ютерні програми обміну повідомленнями ICQ і QIP, комп'ютерна програма Skype, що надає можливість не тільки обмінюватися повідомленнями, але й безкоштовно здійснювати голосові та відеодзвінки в будь-яку країну світу, – усе це дає студентові шанс отримати безцінний досвід живого спілкування з носіями мови, а викладачам – обмінятися досвідом та ідеями навчання з колегами із зарубіжних країн.

Не можна також залишати поза увагою і таку можливість «продовженого навчання», як навчання безпосередньо на місці роботи. Такий досвід уже є, наприклад, у Фінляндії. Так, Маркку Копонен, директор із питань освіти навчання центрального союзу ділового життя Фінляндії, вважає, що «навчання в трудовому колективі, безпосередньо в професійному середовищі є найважливішим елементом навчання навичок, оволодіння ними і їх удосконалення. Для цього потрібна тісна взаємодія структур і установ освіти з трудовими колективами, підприємствами, організаціями, за допомогою якої забезпечується максимальне застосування ноу-хау, навичок, знань та інновативності потенціалу обох сторін» [7].

Саме зважаючи на це сучасні українські вузи, зокрема Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, які випускають майбутніх педагогів, тісно співпрацюють із початковими, середніми, професійними та вищими навчальними закладами. Зокрема студенти, які освоюють спеціальність «Іноземна мова», після отримання теоретичної бази знань удосконалюють свої практичні навички в названих вище навчальних закладах. Працюючи безпосередньо з учнями, майбутні вчителі та викладачі мають можливість втілити в життя найновіші методики, випробувати різні способи навчання, побачити, який результат вони приносять, перейняти досвід старшого покоління і внести свої власні ідеї, використовуючи сучасні технології, щоб зробити процес навчання ще більш цікавим. Також це сприяє тому, щоб студент-учитель відчув робочу атмосферу в колективі, в якому він працюватиме в майбутньому. Найважливіше в подібній практиці

те, що вона дозволить майбутньому фахівцеві вирішити, чи правильний професійний шлях він обрав.

Не можна також не згадати того факту, що концепція «Lifelong Learning» є однією з основних цілей і завдань Болонського процесу. «Впровадження в життя концепції «Lifelong Learning» дозволяє людині отримати протягом життя кілька дипломів і вчених ступенів, а університетові – значно поліпшити фінансово-матеріальне забезпечення за рахунок надання інформаційно-матеріальної бази для тих, хто бажає продовжити навчання» [8].

Україна, яка приєдналася до Болонського процесу ще в 2005 р. і на сьогоднішній день є активним його учасником і прихильником, цілком і повністю намагається відповідати вимогам, які висувають керівники Європейського освітнього простору. У нашій країні відбуваються реформи вищої освіти, щоб Україна могла стати повноправним членом єдиного європейського освітнього простору; українські вищі навчальні заклади переймають досвід надання вищої освіти в іноземних вищих навчальних закладах, щоб випускати фахівців міжнародного класу, які могли б не тільки кваліфіковано навчати покоління, що росте, та вкладати в нього ту базу знань, яка необхідна для успішного професійного життя в Україні, але і безболісно впроваджуватися в європейське співтовариство й отримувати солідні, високооплачувані робочі місця, не маючи ані мовних, ані ментальних, ані духовних бар'єрів. Крім того, Болонський процес передбачає також міжнародні програми з обміну студентами, в яких вже взяли участь студенти багатьох українських вузів.

Таким чином, отримані теоретичні та практичні знання, а також уміння користуватися інтерактивними методиками і сучасними технологіями є важливою базою в розвитку потреб і навичок самовдосконалення, подальшої самоосвіти, які можуть розвиватися в безпосередньому професійному середовищі. Для кожної конкретної людини концепція «Lifelong Learning» означає постійний розвиток себе як різнобічної особистості, безперервне навчання, оволодіння новими компетенціями, навичками, посилення та поглиблення вже отриманих знань. Для суспільства в цілому це постійно зростаючий людський потенціал, а отже і зростання якості життя, прогрес науки і технології.

Бібліографічні посилання

1. Анисимова А. И. Основные тенденции в обучении иностранным языкам в контексте концепции «Lifelong Learning» / А. И. Анисимова // Концепции и стратегии непрерывного образования в международном контексте: сб. материалов междунар. форума / под общ. ред. С. В. Жолована; сост. Н. В. Богатенкова. – СПб, 2012. – 132 с. – С. 78–80.

2. Концепция обучения в течение всей жизни [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.lll-c.com/lllconcept/>

3. Меморандум по учебе через всю жизнь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.info.adygnet.ru/mol7012007/oz3.htm>.

4. Митина А. М. Теория образования в течение жизни в зарубежной андрагогике / А. М. Митина // Педагогика. – М., 2005. – № 5. – С. 100–105.

5. Олейникова О. Н. Основные тенденции развития и современное состояние профессионального образования в странах

Европейского Союза / О. Н. Олейникова. – Казань, 2003. – 252 с.

6. Соломченко М. А. Образовательные технологии в управленческой подготовке студентов / М. А. Соломченко // Профессиональное образование. – 2009. – № 6. – С. 18–19.

7. Обучение на протяжении всей жизни – путь к обеспечению эффективности, роста и конкурентоспособности [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.goodnewsfinland.ru/archiv/tochka-zreniya/obuchenie-na-protyazhenii-vsej-zhizni-put-k-obespecheniyu-effektivnosti-rosta-i-konkurentosposobnosti/>.

8. Цели и задачи Болонского процесса [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://kntu.net.ua/index.php/ukr/Studentu/Celi-i-zadachi-Bolonskogo-processa>

9. Dave R. H. Foundations of Lifelong Education / R. H. Dave. – Oxford, 1976.

10. Rogers A. Teaching Adults / A. Rogers. – Buckingham and Philadelphia, 1998.

Надійшла до редколегії 7.11.2012 р.